Geestes. Juist tegenover het machtige verschil dat in het Sacrament van Mis en Avondmaal almeer was opgekomen, alsook in de vijf nieuw ingestelde Sacramenten tot strijd aanleiding gaf, bleef de Waterdoop aan de pasgeborenen toebediend, het teeken van de geheele Kerkelijke eenheid.

Dr. A. K.

„Zij deden de inwijding van het Huis Gods met vreugde."

> En de kinderen Israëls, de priesters en Levieten, en de overige kinderen der gevangenisse, deden de inwijding van dit Huis Gods, met vreugde.
> Ezra VI: 16.

Ook geestelijk kan een volk verdorren en inzinken, dat 't alle hoogere wilskracht inboet, en tot nobeler initiatief steeds meer onbekwaam wordt; maar zulk een inzinking behoeft daarom niet steeds aan te houden. Er kan een gelukkige kentering inkomen, zoodat weer wakker wordt wat insliep, weer bezieling grijpt wat inzonk, en het op alle manier den indruk maakt, alsof dagen van hoogere bezieling komende zijn.

Ezra verhaalt er ons van, hoe 't te Jerusalem na de ballingschap metterdaad zoo toeging. De ballingschap had 't volk Gods dat nog onder de ballingen school, verdoofd en uitgeput, en toen ze ten leste naar het Heilige Land mochten terugkeeren, deden ze dit moedeloos en zonder veel bezielende hope. Zoo kwamen de teruggekeerde ballingen wel weer te Jerusalem, en konden er zich uit de puinhoopen die ze vonden, gebrekkige woningen inrichten, maar toch bleven ze onbevredigd, want de Tempel, dien Nebucadnezar had verwoest, lag nog steeds in zijn puin gesmoord ter neder, en van een Jerusalem zonder Tempel kon geen bezieling op het teruggekeerde volk uitgaan. Kores de Koning van Perzië was wel vrijgevig gebleken door aan een deel van het volk den terugkeer naar de heilige stad toe te staan, maar Jerusalem zonder Tempel kon het volk niet toespreken. Het volk huisde dan wel in de oude heilige stad, maar de bezieling was er uit, en het was of ze in een hun vreemde stad vertoefden.

Doch plotseling kondigde zich in dezen moedbenemenden toestand een rijk geestelijk opleven aan. Een drietal hoogstaande geestelijke mannen ontfermden zich over het volk. Zij spraken het toe, en wisten het op nieuw te bezielen. Immers men behoefde niet te vertwijfelen. De hope voor de toekomst mocht niet worden opgegeven. Wist men zich aan te grijpen, dan kon er nu zeer wel van herbouwing van den Tempel sprake zijn. En zoo toog men aan het werk. Het volk werd met bezielende taal toegesproken. De zoo noodige offerande voor de herbouwing van den Tempel kwam willig in. En niet lang meer, of de geest der moedeloosheid was uit alle rangen en standen van het volk geweken. Als op tooverachtige wijze had warme bezieling den geest der moedeloosheid vervangen. Willig offerde een ieder zijn gave. De zoo noodige gelden vloeiden milde ijk van alle kanten saam. En al was het dan de prachttempel van Salomo niet meer, op de fundamenten van ouds zag al 't volk dan toch weer een heiligdom verrijzen. En met dat de Tempel weer te voorschijn trad, leefde heel Jerusalem op, werd al 't volk weer wakker, en kon er een geestelijk leven in de heilige stad doorleefd worden, gelijk men 't in lange jaren niet had gekend. De bittere »zevenig jaren« behoorden nu tot het verleden, en een nieuwe volksvreugde liet het gejuich door Jerusalem's straten, en vooral op den Tempelberg, weerklinken.

Ook de dagen, die Europa, en met Europa ook Nederland, in de jongste vijf jaren doorworstelde, herinneren aan zulk een keer in de gemoedsstemming. Toen voor nu vijf jaren schier plotseling de grootste wereldoorlog, waarvan de historie weet te verhalen, uitbrak, stond ook ons volk geestelijk op laag peil. We genoten weelde en overvloed, er was rust en vrede van alle zijden, schier een iegelijke zaak tierde en bloeide. We doorleefden jaren van weelde en overvloed. En juist in verband hiermede viel er maar al te bittere klacht, dat de geestelijke toon inzonk, en hoe schier eenigijk het uitwendig welvaren en de ongekende voorspoed de volken bezig hield. En al mocht niet ontkend, dat bij een deel van het Nederlandsche volk de religie opbloeide, als volk stonden we toch niet hooger dan de ons omringende natiën. Men tierde, men genoot, men verrijkte zich, maar op geestelijk hooger peil kwamen we niet. En dit duurde voort en bleef zoo, totdat op eenmaal het geroep van jammer en onheil over heel de wereld uitging, en men allerwegen wakker schrikte, en in angst zich afvroeg: Wat nu?

Er is toen, althans voor een korte wijle, een geest der gebeden ook over ons volk uitgegaan. Angst greep alle kringen aan. In het huis der gebeden zocht men rust voor het gejaagde hart, en zag niet zonder angst de toekomst in, wat 't ook voor ons vaderland worden zou.

Maar 't bleef bij die aangrijpende opwelling van 't hart niet. Ook al hield de oorlog aan en al vertoonde hij allengs steeds banger verhoudingen, toch kwam er al spoedig een teleurstelling in de vrome gemoederen. Van een opkomen van een algemeene vroomheid bleek al spoedig geen sprake te zijn. Steeds schaamteloozer en brutaler keerden de afvalligen zich veeleer tegen het Heilige. Er was geen sprake van, dat de afgedoolden weer in het knielen voor hun God heiligen lust zouden erlangen. Met steeds stouter hand werd alle masker van het aangezicht afgerukt. Tegen alle religie zou men ingaan. Alle heilige band zou worden afgezworen. Al die heilige schijn van Kerk en altaar was niets dan zelfbedrog geweest. En reeds nu is 't zóóver gekomen, dat in tal van Staten de religie geheel terug werd gedrongen, aan het materialisme de zegepalm werd toegekend, en dat vaak in een taal die ergert en kwetst, de afdanking van alle religie wordt aangekondigd. In ons land bleef nog zeker zelfbedwang. Ook hier wrong en rukte men wel aan 't heilige, om 't naar den achtergrond te duwen, maar de volkstoon als zoodanig verzette er zich toch eer tegen, dan dat men meedeed. Om ons heen daarentegen, op onze Zuider- en Oostergrenzen, werd steeds meer het heilige ontzield en in Godverzaking glorie gezocht. Juist dit echter heeft ook voor de vrome kringen zoo rijken zegen gebracht. Alom gloorde de glans der prediking in Gods huis op. Het was of de predikers een hoogere bezieling hadden ontvangen. De gesprekken werden degelijker. Het geestelijke dat ook in ons midden zoo veelszins terneder was geslagen, bewoog zich weer, en kon weer hooger gestalte erlangen. Het was als in de dagen van Ezra en Nehemia. Wat sliep werd wakker, wat in was gezonken, verrees in bezielde gestalte. En waar men thans ook de Kerken of de kringen der vromen bezoekt, van de neerslachtigheid vindt ge geen spoor meer. Er spreekt gloed en bezieling uit ieder gezelschap. En hierin althans mogen we juichen, dat de bange oorlogsjaren ons geestelijk niet verarmd, maar verrijkt hebben.

Zoo wordt de tegenstelling steeds scherper. De verloren geslachten, die hun heil buiten God in eigen grootheid zoeken, verwilderen steeds meer, en komen steeds vinniger en brutaler tegen al wat heilig is over te staan. Maar rechtstreeks hiermee saam hangt dan ook het niet te loochenen feit, dat er ook onder ons aan den tempel Gods weer met warme bezieling gebouwd wordt. Dit geldt zeer zeker ook in stoffelijken zin. Kerk na kerk ziet men in onze groote steden verrijzen. Maar veel heerlijker toch kondigt zich die tempelvreugde van het opnieuw bezielde volk in de geestdrift aan, waarmeê men allerwegen vooruittreedt, om de religie heel ons leven te doen doordringen, en om op alle sociaal en vaderlandsch terrein de Christelijke patroons en de Christelijke werklieden af te zonderen van wie buiten den Almachtige het heil zoeken. En ga nu onder die mannen, die op alle terrein saamkomen, om in de eere Gods hun nationale kracht te vinden, en is 't dan ook onder ons geen heilige waarheid gebleken, dat van de vroegere lauwheid en laffheid geen spoor meer over bleef. Als vanzelf komt men uit alle schuilhoeken te voorschijn. Men sluit zich, zoo nauw 't kan, aaneen. Men laat hoog de Kruisbanier over onze sociale en nationale belangen wapperen. En waar voor inzinking en moedeloosheid gevreesd werd, mag integendeel de Heere onze God gedankt voor de steeds warmer bezieling, de nauwer aaneensluiting en de rijker krachtsontplooiing, die ons het leven vernieuwt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 10 October 1919.

Er is, sinds God Almachtig de eerste wereld door den zondvloed verdierf, wel nooit een tijd geweest, dat de oordeelen en gerichten Gods zoo zwaar over de volkeren zijn heengegaan als in onze dagen.

Reeds de ontzettende oorlog, die vijf jaar lang Europa teisterde en zoo nameloos veel ellende voor de volkeren meebracht, was zulk een ontzaggelijk oordeel Gods. En alsof dit ééne wee niet voldoende was, kwam toen als tweede wee de geheimzinnige krankheid, die Europa, Amerika, Afrika en Azië bezocht en zooals thans blijkt, meer slachtoffers heeft geëischt dan de oorlog deed. Al mag, nu de vrede weer gesloten werd en de doodelijke epidemie ophield, er eenige verademing gekomen zijn, toch bloedt de menschheid nog uit duizend wonden na en rijst zelfs de ernstige vraag, of van een werkelijk herstel en terugkeer tot de oude kracht van het fel geslagen Europa nog sprake kan zijn.

En toch zijn het niet deze oordeelen en gerichten Gods, die het diepst het hart ontroeren, maar wel, dat van een waarachtige bekeering tot God, een zich vernootmoedigen over de zonden, een zich buigen voor Gods ordinantiën zoo weinig gezien wordt, ja het veeleer schijnt, alsof de geest van opstand tegen God en Zijn Woord nog driester dan te voren het hoofd opsteekt.

Vooral wat in dit opzicht uit Rusland gemeld wordt, is zoo ontzettend. Niet alleen dat men daar al wat nog aan de Kerk vasthoudt, vervolgt en martelt, maar in de schandelijkste taal werd God gehoond en gelasterd, Satan als de eerste oproerling verheerlijkt en zelfs werd het voorstel gedaan om voor Judas Iscarioth, den verrader, een standbeeld op te richten. Maar al is bij de andere volkeren de afval niet zoo ver voortgeschreden, de geest die de volkeren leidt en drijft, is zeker niet de Geest van Christus. Van een machtige religieuse opwaking bespeurt men niet het minste teeken. Veeleer is er een afzakken en wegglijden met den stroom van revolutie, socialisme en ongeloof. Zelfs in ons eigen land, al bleven we voor het ergste bewaard, nam de booze geest hand over hand toe, vooral in onze groote steden en onder de intellectueelen. Zelfs de gruwelen van de Bolsjewiski worden door onze Communisten goedgepleit, en in onze studentenkringen luistert men met welbehagen naar de oproerige taal dezer revolutionairen.

Ook daarin nu ligt een teeken des tijds, waarop wel acht mag worden gegeven.

Als de Apostel Johannes in zijn Openbaring in het visioen van de zeven engelen, die uitgaan van voor Gods troon met de zeven phiolen of schalen met den toorn Gods gevuld, om deze uit te gieten over de aarde, dan wordt telkens met nadruk gezegd, dat de menschen, die door deze plagen getroffen werden, zich niet bekeerden van hunne booze werken, maar God lasterden (Openb. 16 : 9 en 11).

Het zijn de laatste gerichten, die aan het eindoordeel voorafgaan, en juist die onbekeerlijkheid, dat zich niet meer willen buigen onder de tuchtroede Gods, is het teeken, dat de wereld voor dit eindoordeel rijp geworden is. Zoolang nog als te Nineveh de volkeren onder de aankondiging van de strafgerichten Gods tot bekeering komen, kan het oordeel nog worden afgewend en toont God nog Zijne lankmoedigheid en barmhartigheid. Zelfs voor een Achab, al was er niemand, die gelijk hij zich verkocht had om te doen dat kwaad was in de oogen des Heeren, was er toch uitstel van het wraakgericht Gods, toen hij op Elia's woord zich vernederde voor het aangezicht des Heeren (I Kon. 21 : 29). Maar waar die verootmoediging ontbreekt en de plagen Gods alleen tot gevolg hebben, dat de mensch tegen God opstaat, kan het oordeel niet uitblijven.

Zoo ziet men het bij Pharao, die, hoe zwaar de hand Gods op hem en zijn volk drukte, zich niet bekeerde, maar verstokte tegen God. Toen was het oogenblik gekomen van het strafgericht, dat hem en zijn machtig heir verdeed in de golven der Roode Zee.

En zoo zal het, naar luid van Johannes profetie, ook zijn in het laatste der dagen. Welke schrikkelijke plagen God ook over de menschen zenden zal vanwege hunne zonden, ze zullen zich niet bekeeren om God te verheerlijken, maar Hem lasteren. En daaruit zal blijken dat de druiventrossen rijp zijn om afgesneden te worden en dat het oordeel ten volle is verdiend.

Of dit oordeel daarom reeds thans komen zal, kan geen mensch zeggen. Voor God zijn duizend jaren als één dag en één dag als duizend jaren. Maar wie op het profetisch woord acht geeft in verband met de teekenen der tijden om ons heen, zal den ernst van het Apostolisch vermaan verstaan, als hij bij de aankondiging dezer plagen schrijft: Ziet, de Heere komt als een dief in den nacht. Zalig is hij die waakt en zijne kleederen bewaart.

Onze stadskerken.

Hetgeen we schreven over den toestand van de Kerk te Amsterdam naar aanleiding van het rapport door de Commissie van Evangelisatie uitgebracht, heeft bij de Amsterdamsche broeders zekere gevoeligheid gewekt. Niet alleen onze waarde broeder Höweler, maar ook de redacteuren van de *Amsterdamsche Kerkbode* en van het *Noord-Hollandsch Kerkblad* meenden het voor de eere van Amsterdam's Kerk te moeten opnemen.

Voorzoover die mededeelingen nu dienden om ook op de »lichtzijden« van Amsterdam's Kerk de aandacht te vestigen, zijn we voor deze polemiek dankbaar. Maar daarom mag toch de ernst van het vraagstuk, dat hier aan de orde is, niet worden weggedoezeld.

Dat het bedoelde rapport niet voor publiciteit bestemd was — de *Heraut* publiceerde het niet, maar nam alleen de cijfers over — doet aan de ernstige misstanden, waarop dit rapport wees, niets toe of af. Ook is het zeer wel mogelijk, dat niet elk dezer cijfers geheel juist was. Zoo deelde Dr. De Moor in het *Noord-Hollandsch Kerkblad* mede, dat na een nauwkeurig onderzoek gebleken was, dat niet 4000 van de 6000 „doopleden" de catechisatie bezochten, maar 2825 van de 4726. Ook zoo echter zijn deze cijfers droef genoeg en blijkt er wel uit, dat aan het toezicht op deze doopleden, om het zeer zacht te zeggen, niet genoegzame aandacht geschonken is. Dat de Kerkeraad thans, door dit rapport opgeschrikt, betere maatregelen heeft genomen, toont wel, hoe noodig het was, dat er verandering kwam.

De hoofdzaak, waarom het gaat, is echter niet, of die cijfers precies nauwkeurig waren en of er in Amsterdam's Kerk niet veel goeds wordt gevonden, maar of een afdoende verbetering mogelijk zal wezen, wanneer men aan de onverdeelde stadskerk vasthoudt.

De droeve ervaring heeft geleerd vooral in onzen tijd, hoe overal in onze groote steden de Kerk achteruitgaat en haar invloed op de bevolking verliest. Het zou struisvogelpolitiek zijn, dit feit te willen ontkennen. Het rapport van de Evangelisatie-commissie heeft dit feit scherp in het licht gesteld, en daarom hebben we op deze cijfers de aandacht gevestigd, maar het feit zelf was bekend genoeg. En er is geen sprake van, dat dit feit alleen te Amsterdam zich zou voordoen bij de Gereformeerde Kerk. Het doet zich voor in al onze groote steden, en evengoed bij de Hervormde Kerk, zoo niet in nog veel ernstiger mate.

Op dit feit nu is reeds tal van malen gewezen. Er is gewaarschuwd en aan de bel getrokken om degenen, die het huis regeerden, op dit gevaar te wijzen. Maar tot dusverre hebben deze waarschuwingen, helaas bitter weinig geholpen. Men bleef in het oude spoor voortgaan, alsof er geen wolkje aan de lucht was.

Nu heeft door de uitbreiding van het stemrecht de stembus bewezen, hoe sterk de afval van het Christendom in onze groote steden is. Het zou toch ondenkbaar wezen, wanneer de Christelijke Kerk nog een macht was in onze groote steden, dat het Socialisme en Communisme zulke triomfen had behaald. Indien het platteland geen tegenwicht bood, zou de meerderheid in het land aan de zijde der revolutie zijn geweest.

En dat is niet alleen zoo in ons land. Hetzelfde verschijnsel doet zich evenzeer voor in het buitenland. Indien men vraagt, wat voor invloed in Duitschland de Christelijke Kerk nog in de groote steden uitoefent, dan blijkt die invloed wel bedroevend klein.

Nu ontkennen we daarom geenszins, dat in onze stadskerken, vooral voor zoover zij trouw zijn aan de belijdenis, uitnemende krachten schuilen. Onze stadskerken beschikken gewoonlijk over de beste predikanten van het land. Al is de offervaardigheid er zeker niet zoo groot als op onze dorpen, waar men naar verhouding veel meer geeft, toch kan, juist door de massaliteit dezer Kerken, veel meer gedaan worden voor de verzorging van de emeritipredikanten, voor de Zending enz. Maar hoezeer we dit alles gaarne toestemmen, dit neemt niet weg, dat het stadsleven zelf zooveel gevaren aanbiedt door de ontzettende kracht van de verleiding, die daar gevonden wordt, dat alleen door een zeer trouw toezicht op en bearbeiding van de gemeenteleden aan dit gevaar het hoofd kan worden geboden.

Het is daarom dat reeds lang door degenen, die het meest dit gevaar doorzagen, naar middelen en wegen gezocht is, om aan dezen noodtoestand tegemoet te komen. En hun schier eenparig oordeel luidde, dat de fout niet schuilt in de personen der ambtsdragers, voor wier ijver men allen lof had, maar in het stelsel zelf, dat verkeerd was. Wilde men afdoende verbetering aanbrengen, dan moest dus dit stelsel zelf veranderd worden. Men moest de massale kerk loslaten en tot de parochiekerk komen.

Dr. A. Kuyper heeft hierop reeds jaren lang gewezen. Prof. Rutgers heeft er voor gepleit. Prof. Bavinck wees er op in zijn Dogmatiek. Dr. Harrenstein voerde er het pleit voor. Prof. Slotemaker de Bruine werd niet moede op dit parochiestelsel de aandacht te vestigen. Maar tot dusver bleef hun stem een vox clamantis in deserto, de stem des roependen in de woestijn. Het conservatisme, dat in ons kerkelijk leven helaas zooveel invloed heeft, bleef den baas spelen.

Het was daarom, dat we met zooveel ernst wezen op de cijfers van de Commissie tot Evangelisatie. Die cijfers, al zijn ze wellicht ietwat overdreven, toonden, hoe groot het gevaar zelfs voor onze beste stadskerken is.

Laat men daarom van het vraagstuk zich niet afmaken met te wijzen op het goede, dat nog in Amsterdam is. Zelfs kan het niet helpen, dat de Kerkeraad naar aanleiding van deze cijfers nu strenger toezicht gaat houden. Redding voor onze stadskerken ligt er alleen in, wanneer met het bestaande *stelsel* wordt gebroken. Ook hier geldt: aux grands maux les grands remèdes. De fout zit niet in de personen, maar in het stelsel. En verbetering in afdoenden zin is alleen te verkrijgen, doordat men met het stelsel breekt.

Overdreven rigorisme.

Volkomen terecht is in onze Kerkelijke pers er captie op gemaakt, dat naar bericht werd enkele Gereformeerde Kerken geweigerd hebben postbeambten als leden der Kerk aan te nemen, alleen op grond dat die beambten wel eens Zondagsarbeid moeten verrichten.

Nu staat dit feit helaas niet op zich zelf. Er zijn ons andere Kerken bekend, die op dien zelfden grond niet alleen postbeambten, maar ook degenen die aan den spoordienst verbonden waren, van het Avondmaal hebben afgehouden. En gelijk de *Zeeuwsche Kerkbode* opmerkt, dwingt de consequentie daartoe. Wanneer men iemand als lid der Kerk niet wil aannemen op grond dat hij een dergelijken Zondagsarbeid verricht, dan moet men wel een lid der gemeente die hetzelfde doet, onder censuur zetten, en ten slotte, wanneer hij voor dit besluit van den Kerkeraad niet buigt, afsnijden.

Hoe prijzenswaardig nu op zich zelf de ijver dezer Kerken is om den Sabbath heiliger te houden, toch kan kwalijk ontkend worden, dat hier een overdreven rigorisme in het spel is.

Dat de dienst van post en spoor liefst op Zondag zooveel mogelijk beperkt moet worden, wordt door elk Christen beaamd. Maar of het mogelijk is in onze maatschappelijke verhoudingen post- en spoordienst op Zondag geheel te laten stilstaan, mag betwijfeld worden. In geen enkel land, zelfs niet in Engeland, waar het Sabbathsgebod ook in het publieke leven zooveel invloed uitoefent, heeft men deze diensten op Zondag geheel tot stilstand kunnen brengen.

Zoolang nu, zelfs onder een Christelijke regeering, deze post- en spoordienst nog op Zondag noodzakelijk wordt geacht, gaat het niet aan, de beambten, die aan deze diensten verbonden zijn, van de Kerk van Christus uit te sluiten. Niet één Kerk in het buitenland heeft dit gedaan, en we zijn vast overtuigd, dat geen Generale Synode ook in ons land dezen eisch zou durven stellen.

De vraag of een Christen daarom wijs doet zulk een dienst aan te nemen of te zoeken, is een zeer moeilijke en niet licht te beantwoorden vraag. Onttrekken de Christenen zich geheel van deze diensten en laten zij die in handen van ongeloovigen over, dan kan daaruit voor ons land zelf een zeer ernstig gevaar ontstaan. Bij een algemeene spoorwegstaking met het doel om de revolutie te doen zegevieren, zou het zelfs voor een Regeering van het hoogste belang kunnen wezen, dat zij op den steun van Christelijke beambten staat kon maken.

Maar hoe men hierover ook denken moge, in geen geval gaat het aan, zijdelings of rechtstreeks censuur te oefenen over degenen, die meenen in hun conscientie de vrijheid te hebben zulk een dienst aan te nemen, al moeten zij daardoor op bepaalde uren van den Zondag dienst verrichten. Van een bewust opzet om den Zondag te ontheiligen, is bij hen geen sprake. Daarom moet aan de conscientie van den betrokken persoon worden overgelaten, wat zijn roeping en plicht is. Het zou een heerschappij voeren zijn over de conscientiën, wanneer de Kerkeraad om zulke oorzaken iemand weigerde tot de gemeente toe te laten of hem van het Avondmaal weerde.

Geschiedt dit toch, dan is er geen andere weg, dan dat degene wien dat oordeel treft, zich beroepe op de meerdere vergadering. Natuurlijk kan de Generale Synode niet, gelijk in een onzer bladen als wensch geuit werd, een soort syllabus opstellen, waarin uitgemaakt wordt voor alle Kerken, welke arbeid op Zondag geoorloofd is en welke niet. Daarmede zou niet alleen een niet te overziene arbeid van de Synode gevraagd worden, maar zou de Synode gaan doen wat niet op haar weg ligt, n.l. bepalingen gaan geven, die de conscientie zouden binden. Maar geheel iets anders is, dat een lidmaat, die zich bezwaard gevoelt door een besluit van den Kerkeraad, de zaak voor de Generale Synode brengt. En de beslissing door de Generale Synode genomen, zal dan wel door alle Kerken worden geëerbiedigd.

Maar ook afgezien van dit speciale geval van Zondags-arbeid mag aan onze Kerkeraden wel in 't algemeen op het hart worden gebonden om met het toepassen van de tucht voorzichtig te zijn.

Een Kerk, waarin de sleutelen der tucht niet gehandhaafd worden, is zeker een Kerk die haar roeping niet verstaat. Het ontheiligen van het Sacrament mag de Kerk niet toelaten zonder zware schuld op zich te laden. Maar er moet evenzeer tegen gewaakt, dat deze tucht niet misbruikt wordt om dwang aan de consciëntiën aan te doen.

Alleen dan, wanneer een klare en duidelijke schending van Gods gebod plaats vindt, moet de tucht gebruikt worden. Maar niet wanneer er onder Christenen zelf verschil bestaat, of de een of andere zaak geoorloofd is en hier, naar de Apostel Paulus zegt, een ieder zijn eigen heer staat of valt.

Anders gaat de zedelijke beteekenis van de tucht voor de conscientiën te loor.

Het Studentenleven aan onze Openbare Universiteiten.

In een onzer Roomsche bladen komt de heer Mr. Frans Teulings met kracht op tegen den verderfelijken invloed, die van de Studentencorpsen uitgaat.

Hij citeert uit *Propria Cures*, het Weekblad van het Amsterdamsche Studentencorps van 27 September 1919, drie voorbeelden.

Vooreerst de beschrijving van een »Worstelavond", waarin van dit ergerlijke worstelen de volgende beschrijving wordt gegeven: »De liefhebbers van met allerhande viezigheid besmeurde naakte lijven, gescheurde hemden en gerol van stenende worstelaars op een van bier doortrokken ziel, zij hebben hun hart volop kunnen ophalen".

Ten tweede een zeer ergerlijke profanie van hetgeen in het Evangelie gezegd wordt door Christus over de dingen, die in de laatste dagen geschieden zullen. Een redacteur, die afscheid neemt van de lezers, doet dit in de woorden aan het Evangelie ontleend, maar op weerzinwekkende wijze veranderd.

En in de derde plaats een oproep aan de aankomende studenten door een Club, die het Socialisme wil bestudeeren en hen nu lokken wil door de lijst der sprekers te publiceeren, waaronder we o.a. de namen van Wijnkoop en Mevr. Roland Holst vinden. »Waar het Roomschen arbeiders verboden is socialistische couranten te lezen, moeten daar, vraagt de heer Teulings, de Roomsche studenten (jongens van 18, 19 jaar) dan dat quasi-wetenschappelijk gezwets van bolsjewiki-in-den-dop maar kalmpjes slikken ?"

Het drietal hier genoemde voorbeelden, aan één exemplaar van het Studentenblad ontleend, toont wel, welk een geest in deze Studentenkorpsen heerscht.

Het is daarom, dat de heer Teulings met ernst er op aandringt, dat Roomsche ouders hun jongens toch niet in een dergelijk milieu zullen tenden, waarin zij aan zooveel zedelijke en geestelijke gevaren zijn blootgesteld, maar hen alleen lid zullen doen worden van Roomsche studentenvereenigingen.

Dat hetzelfde evenzeer geldt voor jongelieden van Gereformeerden huize, voorzoover deze nog aan de Openbare Universiteit studeeren, behoeft wel geen betoog. Want wat de heer Teulings met snijdend scherpe ironie zegt van den Roomschen jongeling, die toch lid van het Studentencorps wordt, omdat dit zoo »studentikoos" staat, kan met evenveel recht onzen studenten worden voorgehouden:

»Zoo zijn onze manieren! Uit dezen kring zullen onze Roomsche intellectueelen met heilige idealen naar voren komen! Zij beseffen voorwaar den ernst van den huidigen tijd, en weten blijkbaar niet beter te doen dan op hun manier aan de toenemende decadentie naar beste krachten mede te werken. Een schitterend voorbeeld der jong-intellectueelen aan onze arbeiders en middenstanders!"

Toch is er natuurlijk een nog veel uitnemender weg, dan dat onze Christenstudenten aan de openbare Universiteiten zich aansluiten aan Christelijke vereenigingen, om aan deze verderfelijke invloeden weerstand te bieden.

Het kwaad zit niet alleen in de studentencorpsen, het zit in den geest, die aan deze openbare Universiteiten den toon aangeeft.

En het eenige radicale geneesmiddel is, dat men daarom naast deze openbare Universiteiten Christelijke Universiteiten sticht, waar het Christelijk beginsel heel het onderwijs en heel den levenstoon beheerscht.

Dubbel droef is het daarom, wanneer Christelijke ouders hun kinderen nog naar zulk een openbare Universiteit zenden, terwijl er een Christelijke Universiteit bestaat.

Commissie van Advies.

Ds. van den Brink, die in de *Geldersche Kerkbode* critiek oefende op de handelwijze van de Classis Middelburg, omdat deze een Commissie van advies benoemde ten einde haar voor te lichten in de zaak van Ds. Netelenbos, verklaart zich door onze wederlegging van zijn kerkrechtelijk bezwaar nog niet overtuigd.

Intusschen blijkt uit zijn nader verweer, dat hij toch wel inziet, dat hij aanvankelijk wat te hard van stal was geloopen. Zijn »kerkrechtelijk bezwaar" tegen zulk een buiten de Classis staande Commissie van

advies was, dat deze in strijd zou wezen met Artikel 49 D. K. O., waarin Provinciale deputaten worden aangewezen om in voorvallende zwarigheden aan de Classis de hand te reiken. De Classis had, wanneer zij hulp behoefde, meent hij, zich tot deze deputaten moeten wenden, maar had niet zelf personen mogen aanwijzen om haar van advies te dienen.

We wezen er daarom op, dat deze interpretatie van Art. 49 niet juist kon zijn, omdat onze Kerken telkens, wanneer zij in moeilijkheden waren, advies hadden gevraagd van professoren in de Theologie, en Voetius onze groote canonicus dit niet afkeurt, maar goed acht. Bedoelde Art. 40 onzer K.O. metterdaad, dat de Classis in voorvallende zwarigheden alleen de hulp mocht inroepen van de deputaten der Provinciale Synode, zooals Ds. van den Brink beweerde, dan zou deze handelwijze van onze Classes in vroeger eeuw onbegrijpelijk zijn geweest.

Ds. van den Brink voelt dan ook zelf wel, dat hij te ver is gegaan. Hij geeft thans voetstoots toe, dat Kerken en Classen in moeilijke gevallen advies mogen vragen aan de Theologische professoren. Maar hij verklaart tevens, dat zijn bezwaar gold *vooreerst* de samenstelling dezer Commissie, omdat zij niet uit professoren alleen, maar ook uit *predikanten* bestond, en *ten tweede* de opdracht aan deze Commissie geschonken, die niet met de Classis vergaderde, maar geheel los van de Classis zelfstandig samenkwam, den verdachten predikant voor zich riep en ten slotte haar rapport inzond, en die volgens het gevoelen der Classis zóózeer naast of zelfs boven haar stond, dat de Classis het eerbiedig verzoek tot haar richtte, of zij haar rapport publiceeren mocht.

Ofschoon het debat op deze wijze wel ietwat in futiliteiten dreigt te verzinken, willen we toch Ds. Van der Brink antwoorden, om de handelwijze van de Middelburgsche Classis te rechtvaardigen.

Wat nu het eerste bezwaar betreft, dat de Classis Middelburg niet alleen professoren, maar ook predikanten in deze Commissie benoemde, zoo maakt dit principieel natuurlijk geen het minste verschil. Indien een Classis hulp of advies mag vragen van professoren, waarom dan niet van predikanten? Wanneer Voetius in zijn Pol Eccl, t. III p. 482 en 483 het recht handhaaft van de professoren, hetzij afzonderlijk, hetzij in faculteit vergaderd, om, wanneer de Kerken dit vragen, een oordeel over een bepaalde zaak uit te spreken, dan grondt hij dit recht niet daarop, dat de professoren een bepaald ambt in de Kerk bekleeden, maar alleen daarop, dat zij geacht kunnen worden beter met de zaken op de hoogte te zijn. Hij verwijst dan ook, even als wij dit deden in ons vorig artikel, naar het gebruik ook in burgerlijke quaesties, dat de Overheid telkens zulke adviezen vraagt, hetzij van de Juridische faculteit, hetzij van Doctoren in de Rechten of van Advokaten. Waarom zou een Classis, die voor een moeilijk kerkrechtelijk vraagstuk stond, wel aan de Professoren om advies mogen vragen, maar bijv. niet aan een predikant, die bekend staat als zeer ervaren in het Kerkrecht te zijn?

En wat het tweede bezwaar aangaat, zoo is het zeker niet juist, dat degenen, die door de Classis om zulk een advies worden gevraagd, dan ook met de Classis zouden moeten vergaderen, zooals de professoren op onze Generale Synodes doen. Zelfs kan wel als regel gesteld worden, dat dit vroeger nimmer geschiedde. Veeleer was het gebruik, dat de Classis of Kerk die voor zulke moeilijkheden stond, de vragen naar de Theologische professoren zond en deze dan bij elkander kwamen en een judicium opmaakten, dat schriftelijk aan de Classis of Kerk werd toegezonden. Voetius in zijn Politica Ecclesiastica deelt verschillende van deze judicia van de Utrechtsche faculteit mede. En dit geschiedde niet alleen, wanneer er sprake was van kerkrechtelijke, maar evenzeer van dogmatische quaesties, bijv. wanneer een predikant verdacht werd van ketterij. Zoowel, om nu slechts twee bekende voorbeelden te noemen, in het geval van Pontiaan van Hattem als in dat van Van der Os hebben de Classen, die hierover uitspraak te doen hadden, de geschriften en actestukken naar de Theologische faculteit gezonden, en hebben deze haar oordeel geheel zelfstandig geformuleerd en aan de Classis toegezonden.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat Ds. van den Brink ook een niet geheel juiste voorstelling van den gang der zaken geeft. De Classis heeft niet »een Commissie benoemd," maar enkele professoren en predikanten uitgenoodigd om met Ds. Netelenbos te spreken, bepaaldelijk met het doel om hem zoo mogelijk van zijn gevoelens terug te brengen. Deze professoren en predikanten hebben Ds. Netelenbos niet, alsof zij rechters waren »voor zich geroepen", maar hem tot een samenspreking uitgenoodigd. En dat het rapport van deze samenspreking natuurlijk door de Classis niet gepubliceerd kon worden zonder toestemming van de betrokkenen, spreekt wel vanzelf. Een vertrouwelijk rapport mag niet publiek worden gemaakt, zoolang degenen, die dit rapport hebben opgesteld, hiertoe geen vergunning geven.

Hiermede zullen we dit debat sluiten.

De hoofdzaak is, dat van het zoo zwaar aangedikte »kerkrechterlijke bezwaar" niet veel overbleef. Het was ons alleen te doen om de onjuiste interpretatie, van Art. 49 onzer K. O. gegeven, te weerleggen. Art. 49 bedoelt volstrekt niet, dat de Classes alleen bij de Provinciale deputaten hulp of advies mogen vragen. De vrijheid van de Classes om ook elders advies te vragen, hetzij bij professoren, hetzij bij bekende predikanten, moet onverlet worden gehandhaafd.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen Fam. C. te Velp ƒ 5.

Ds. J. H. Houtzagers.

Uit de Pers.

Op het tweede Gereformeerde Studentencongres te Zeist heeft Prof. Visscher een referaat gehouden over onze verhouding tot de kunst. Volgens het persverslag zeide hij het volgende:

Spr. begon met op te merken, dat wij in een gistingsproces leven, dat alles in onzen tijd vlottend is geworden. Ook wij lijden onder invloeden, somtijds zeer moeilijk overeen te brengen met het Calvinisme. We maken mede de ontsluiting onzer gezinnen voor al wat cultuur genoemd wordt.

Het Calvinisme nu heeft iets, dat de gedachte grond geeft als zou het gekant zijn tegen elke cultuur, toch wordt het gewaardeerd als stoer, als onkneedbaar; heerschen is meer de aard dan aanpassen. Vandaar het conflict met onzen tijd. Het Calvinisme begon met een beeldenstorm, onze eeredienst is *zóó sober, dat een kunstgevoelig mensch er wordt afgestooten, dan aangetrokken.*

Er is wel reden voor de vraag naar onze houding tegenover de kunst. Het zou toch op een bedenkelijke leegte duiden, als het Calvinisme de plaats voor artisticiteit miste, *want het verlies van uitnemende mannen en vrouwen zou het gevolg zijn,* mannen en vrouwen, die behoefte hadden aan moderne cultuur.

De anthropologische conceptie van het Calvinisme waardeert den mensch als de schepping, waarin de Schepper wordt gerepresenteerd. Als beelddrager Gods ontdekt de mensch in Gods wezen, wat hij heeft in zichzelf.

De mensch beschouwt God ook als den oer-kunstenaar, die het schoone verwerkelijkt in Zijn scheppende kracht. Het feit der zonde deed den mensch niet ophouden, beelddrager Gods te zijn. Naast de religieuse en ethische gevoelens hebben ook *de aesthetische* beteekenis; gevoelens die relaties van harmonie en orde opwekken, niet enkel door het materieele, ook door de idee. De uit combinatie, groepeering van talooze indrukken, voortgekomen gevoelens zijn de grond voor de aesthetische waardeering.

Drie begrippen treden dan op den voorgrond: harmonie, euryhmie en proportie.

Het aesthetisch gevoel vangt aan te functioneeren, zoodra in de veelheid de eenheid wordt gezien en wordt sterker als de domineerende eenheid sterker naar voren komt.

Hiermede is duidelijk gemaakt, dat ons aesthetisch leven wortelt in ons psychisch zijn, dat de *menschelijke psyche aesthetisch is geconstrueerd.*

Het calvinisme kan dus het aesthetische leven niet zonder meer voorbij gaan.

Ware kunst bepaalt zich niet tot wat lust wekt, zij neemt ook de smart op. De door de kunst gewekte gemoedsbeweging kan den mensch tot zich zelf terugbrengen. Dit kan de zinnelijkheid, de sport, het spel niet. Zij kan ons gevoels en voorstellingsleven verrijken. De kunst is de dienstmaagd van het heilige. Ware kunst kan nooit 't gemeene dienen. Haar te genieten is levensgevaar.

Voor den modernen mensch nu, is het noodig van tijd tot tijd te worden ontroerd, waardoor hij weer tot zich zelven wordt teruggebracht. Door de kunst, om den mensch belichting te schenken over de mysteriën van het leven, die in de duisternis van het dagelijksch leven wegschuilen. De kunst ontsluit ons 'n nieuwe wereld waarin al het werkelijke verschijnt in dieëeler, rijker, hooger licht, waarin het aardsche op geheel eigen wijze wordt aanschouwd. De hoogere aesthetische gevoelens stemmen alle kunstwerken tot symboliek. Hierin ligt het onderscheid tusschen de kunst en haar onechte zuster, de storm der zinnelijkheid; het vermaak der kunstgenieting is een levensgevaar.

Verzet tegen de kunst als zoodanig kan dus op Calvinistisch standpunt niet gelden. Dat heeft het calvinisme ook nooit bezield, zij heeft zich verzet tegen het misbruiken der kunst. Geen beelden tusschen God en de ziel, geen priester, geen kunstenaar, God gekend in eigen religieus bewustzijn!

Dat in de groote cultuurcrisis der reformatie wel eens overdreven werd, was te verwachten. Maar Christus' algenoegzaamheid behoeft niet uit te sluiten een echt-architectonische opvatting onzer kerkgebouwen.

De drang naar schoonheid in onze kringen, hoe gering ook, hij is te waardeeren als uiting van een ontwakend leven, dat den drang heeft het calvinisme aan te passen aan de cultuur van onzen tijd.

Prof. Visscher bespreekt in aansluiting hiermede *het tooneel.* Het kan niet worden ontkend, zegt de spr., dat *de dramatische kunst onder ons calvinistisch volk veel te laag wordt gewaardeerd.*

Het schouwburgbezoek wordt onvereenigbaar geacht met een godvruchtig leven. De oorzaak daarvan is tweeërlei.

Eenerzijds ligt de schuld bij den schouwburg, die vaak ook niet ware kunst gaf. Van opheffing van het volk, gelijk de raad van Lessing inhield, was menigmaal geen sprake. De tooncelspelers hadden moeten weigeren om hieraan mee te doen. Anderzijds is er een *zieketijke pietistische* stroeming, die tijdt aan onderschatting van het wereldleven. Dit kan leiden tot *zuur Christendom,* dat naast de preek het Zendingsfeest als het hoogst genot beschouwt!

Toch sluimert hier een volkskracht!

De afgesloten kringen met deze gedachte levend, *ontsluiten zich langzaam,* er ontwaakt meer behoefte aan wat de wereld geven kan. Indien het aesthetische oermenschelijk is, dus als gave Gods te waardeeren, waarom zou dit niet met dankbaarheid mogen worden genoten? *Mogen wij de ziekkundige conflicten niet zien door het oog van den kunstenaar?*

Als we bedenken, dat het Christendom veel te danken heeft aan de niet-Christelijke cultuur (denk aan Plato)!, dan gelooven we, dat de schouwburg een goede paedagoog zou kunnen zijn. Zouden de groote classieken: Ibsen, Goethe, Schiller e. a., voor ons geen waarde hebben?

Is het dan niet onredelijk ons den toegang tot de meesterstukken der literatuur af te wijzen?

Zelfs aanbevelenswaardig zoo de schouwburg was, gelijk hij weren móét. Zooals hij *is,* is het beter *van bezoek af te zien.*

Spr. eindigt met zijn hoop in de jongere generatie uit te spreken, want wat noodig is, is Calvinistisch leven met *alomvattende* wereldbeschouwing, dus ook met een eigen kunst.

Wat wij noodig hebben is waarachtig Calvinistisch leven! Het Calvinisme kan hebben een eigen kunst. Wij hebben de roeping om vast te houden aan onze beginselen, en deze ook nu te brengen tot steeds rijker ontplooiing.

Bij de discussie die volgde, kwam vooral ter sprake de invloed door het tooneelleven uitgeoefend op het gemoed van den kunstenaar, waarop prof. Visscher naar voren bracht, dat de oorzaak der zonde nooit liggen kan in ons beroep, maar in ons eigen zondig hart en dat in *elk* beroep groote gevaren schuilen.

Voor Kinderen.

EEN EIGEN TUINTJE.

(Vervolg).

EEN BRIEF EN EEN BEZOEK.

Vrouw Bolder sprak lang met Geertje en poogde het haar duidelijk te maken, dat God soms geen zegen schijnt te geven op onze pogingen om zijn wil te doen.

Toen Bolder alles vernomen had, zei hij: „Geertje, je weet de geschiedenis van den uittocht uit Egypte, niet waar?"

„Ja, Vader, heelemaal."

„Weet je dan ook nog wat er gebeurde, toen Mozes en Aäron den eersten keer bij Farao geweest waren?"

„Wat bedoelt u, Vader?"

„Mozes had 's Heeren boodschap aan Farao overgebracht, waarop die boose koning bevel gaf den last der kinderen Israëls nog te verzwaren door hun geen stroo meer te geven. De oudsten der Israëlieten werden geslagen, omdat het volk, dat stroo moest gaan zoeken of halen, minder tichelsteenen afleverde. En dan zeggen die oudsten, dat het de schuld van Mozes was. Zoo ziet mijn kleine meid, dat de Heer, al doen wij wat Hij gebiedt, toch onze plannen wel laat mislukken. Wees nu niet boos op Job en zijn ouders; maar doe wat Mozes deed, en bid tot den lieven Heiland om geduld en zachtmoedigheid, al is je plan mislukt«.

Enkele dagen verliepen en Geertje speelde of zat vóór de woning, om niet al te veel verdriet van de kleine wildernis te hebben, waarin het aardige hoekje door Job veranderd was.

Daar brengt de postbode een brief. „Die is van Grootvader" zegt vrouw Bolder. „O kind, als Vader het goed vindt en meester je verlof geeft, mag je Zaterdag met den bode mee naar Harderwijk rijden, Grootvader moet daar zaken doen en dan mag je mee en een heele week bij Grootvader blijven!"

Geertje was opgetogen over dit blijde nieuws. Vader vond het best, als meester het goedkeurde en liep zelf 's avonds even naar het schoolhoofd om hem te vertellen, dat zulk een afleiding wel goed was voor de kleine meid.

Het hoofd der school zei, dat hij er al van gehoord had, van niemand minder dan van den jonker! „Meer Bolder kan ik er nog niet van zeggen, maar wees gerust, het loopt wel goed."

Men sprak op het dorp en in den omtrek nog, meestal van »den jonker« hoewel de bedoelde persoon een volwassen heer en de tegenwoordige eigenaar van het fraaie landgoed »De Essenburg« was.

Als men den straatweg over de Veluwe volgt van Harderwijk naar Nunspeet is men niet ver van het station Hulshorst, zoo genaamd naar een landgoed, dat denzelfden naam draagt en grenst aan De Essenburg.

Oudtijds een kasteel is 't nu een fraai huis, op een eilandje gebouwd, omgeven door een diepe gracht van helder stroomend water, waarin witte en zwarte zwanen zwemmen en vele boot gevederde eenden zich vermaken. Buitengewoon zwaar en schoon geboomte in lanen en groepen, afgewisseld door weiland en besproeid door de Hierderbeek, maken de „De Essenburg", zegt een schrijver, „tot een der fraaiste lustplaatsen van dezen beemd."

Een jaar te voren was de baron overleden en zijn eenige zoon, die reeds lang voor zijn papa alles bestierde, had o.a. ook Bolder aangenomen als knecht voor den ouden tuinbaas. Zeide, dat Bolder bijzonder geschikt was voor het verzorgen der bosschen, had de heer van den Essenburg diens zoon Kobus naar een bekend houtvester gezonden, opdat hij daar ook in de theorie zou worden onderricht, aangezien hij veel aanleg voor boomkweekerij scheen te hebben.

Deze verwachting werd niet beschaamd en de jonker stelde, nu heer van het landgoed, veel belang in het ordelijk gezin van den eenvoudigen, verstandigen Bolder.

Toen Job zoo uitvoer tegen Geertje wist hij niet dat de jonge baron juist achter de huisjes om langs de beek ging met zijn stoeltje in de eene, zijn hengeltonneije en verder vischtuig in de andere hand.

Zijn aandacht werd getrokken door het vloeken en schelden van Job en daar hij geen antwoord vernam, weidde hij zijn schreden, zoodat hij bij tusschen de huisjes door zien kon wie van uit naar de woning van Blekkes of die der Bolders liep, en niemand anders dan Geertje keerde, zooals wij reeds weten, met loome schreden naar haar moeder terug; en de baron besloot eens te onderzoeken, hoe het mogelijk was, dat Job tegen dat buurkind zoo raasde.

Eerst werden de werklui ondervraagd welk soort van huishouden dat van Blekkes was. Van niemand der bewoners van dat huisje viel veel goeds te vertellen. De hooldonderwijzer had met Job in zijn schooljaren veel moeite gehad en zijn vader en moeder hadden de onderwijzers altijd tegengewerkt. Dat de jongen het bij geen baas uit kon houden en in den heelen omtrek bekend stond als de bonte hond, deed den baron besluiten ook de omwonende buren eens te ondervragen.

Alle inlichtingen vielen ten nadeele van het gezin Blekkes uit. Aangezien de man niet op het goed werkte, doch indertijd verlof gekregen had het huisje te bewonen, besloot de baron hem de huur op te zeggen doch-tevens hem te veroorlooven een huisje aan den zoom van 't Leuvenumsche bosch te betrekken, en dat wel in de volgende week. Een gepaste vermaning om zich niet te bedrinken en zijn jongens een goed voorbeeld te geven, voegde de jonker aan het gegeven verlof toe.

Hoe verrast en verblijd waren de Bolders, toen hun onaangename buren verhuisden; maar niet minder werd vrouw Bolder verbaasd en verrast toen „Mijnheer de baron" na het ontruimen van de woning, zelf daar gekomen om orders te geven voor het opknappen van het huisje, haar woonkamer binnentrad.

„Zoo, vrouw Bolder, druk bezig met je maaltijd te bereiden? mag ik je even ophouden?"

„Als 't u beliett, mijnheer de baron, wilt U even'es plaats nemen", en reeds zette zij haar mans leuningstoel voor hem neer.

„Doe zooveel moeite niet, ik ben jong en niet moe, maar als je een oogenblik tijd hebt, wou ik je iets vragen."

„Tot uw dienst Mijnheer, ik hoop u te kunnen antwoorden."

De aangesprokene glimlachte onmerkbaar en begon.

„Waarom hebt jij noch je man ooit geklaagd over die sleente, lastige buren?"

Een oogenblik dacht de vrouw na en antwoordde toen: „We hebben nergens met buren onaangenaamheden gehad, Mijnheer de baron, en nu meende mijn man, daar hij hier zoo voortreffelijk werk gekregen heeft en mijnheer uw papa zelfs Kobus liet leeren, dat de Heere God dit kleine kruis voor ons noodig keurde.«

Hoogenbirk.

Buitenland.

Duitschland. Drie sociaal-democratische ministers summus episcopus over de Landskerk.

Het was in de voorloopige constitutie van Pruissen bepaald, dat de bevoegdheden van den Koning voorshands door de staatsregeering zouden uitgeoefend worden. Maar nu was het de vraag, of daaronder ook de rechten begrepen waren, die de Koning van Pruissen als summus episcopus, of opperste bisschop, over de Kerk uitgeoefend had? Bij de Duitsch nationale partij heerscht de overtuiging, dat dit niet het geval was. Het summepiscopaat was een kroonrecht, dat niet in de constitutie opgenomen werd. Men wilde die functie aan een opperkerkeraad en aan het bestuur der Generale Synode overdragen. De meerderheid der volksvertegenwoordiging was daartoe niet genegen, en de twee bovengenoemde kerkelijke lichamen schijnen verzuimd te hebben om snel te handelen. De Duitsch-democratische partij stelde voor, dat de regeering aan drie staatsministers van de Evangelische Kerk het summepiscopaat over de Kerk zou opdragen. Dit werd echter verworpen. Toen kon de regeering de rechten van het summepiscopaat aan zich trekken. Dit scheen niet slechts voor de voorloopige, maar ook voor de »endgültige« regeling van het kerkbestuur een ongewenschte toestand. Toen werd door de Duitsche nationale fractie een voorstel gedaan, waarbij toch drie Evangelische ministers het summepiscopaat zouden waarnemen. En ten slotte werd dit aangenomen. Er werden toen drie socialistische ministers gevonden, die tot de Evangelische Kerk behooren, welke nu als opperste herders der Pruissische landskerk dienst doen.

Het spreekt wel van zelf, dat de kerkelijke pers in Duitschland den loop dien de dingen genomen hebben, betreurt. Het bestuur der Generale Synode en de Evangelische opperkerkeraad hebben er tegen geprotesteerd, maar voorshands moet men zich bij den toestand, dat drie socialistische ministers de opperste herders der Evangelische landskerk zijn, neerleggen — gelijk men in deze dagen zooveel in Duitschland dragen moet, wat onverdragelijk is.

— De Kerk en de Gemeenschappen.

De predikant Michaelis van Bielefeld schreef de volgende stellingen over »Kerk en Gemeinschaft«: (Over Gemeinschaften schreven wij reeds meermalen; wij herinneren dat deze vereenigingen zijn van belijders des Heeren die in de prediking welke van de landskerken uitgaat, geen bevrediging konden vinden, en daarom een organisatie stichtten, waarbij zij zich in kringen aaneensloten om eene prediking van den Christus naar hun hart te verkrijgen, zonder zich van de landskerk af te scheiden).

I. De Gemeenschapsbeweging omvat een rijkdom van Godsdienstige krachten, die voor de geheele kerk en voor den bouw van het Rijk Gods onderhouden en vruchtbaar moet gemaakt worden. Dit is een dringende plicht en gewichtige taak voor de Kerk.

II. De Gemeenschapsbeweging wordt in haar wezen het best verstaan door haar eisch 1. van persoonlijke heilservaring, 2. van aaneensluiting van hen die zeker zijn van hun zaligheid, 3. van het aanvaarden van de roeping tot Evangelisatie aan anderen, zoowel als uit haar streven om het beeld der Bijbelsche gemeente zoo duidelijk mogelijk aan het licht te brengen.

III. Op deze wijze geeft zij in de kerk een noodzakelijke reactie tegen een te sterk nadruk leggen op het voorwerpelijk karakter der kerk en der kerkelijke ordeningen. Aan de andere zijde heeft zij bij haar meer onderwerpelijk streven de kerk noodig en behoeft zij de winst, die in haar hand met de kerk ligt.

IV. Van de kerk verlangt de Gemeenschapsorganisatie, dat zij gemeenteleden, die de gemadegaven daartoe hebben, in den geordenden weg voor medearbeiders in de gemeente zal toelaten; dat kerken en kerkelijke gebouwen ook door Christelijke vereenigingen zullen kunnen gebruikt worden; dat avondmaalsviering in broederkringen niet zal aangemerkt worden als in tegenspraak met de kerkelijke orde; gemeenteleden moeten zich naar eene andere gemeente kunnen begeven, wanneer hunne eigene voor hunne behoeften geen bevrediging biedt; de »minderheden" moeten zich tot gemeenten kunnen vereenigen, en zulke minderheids-gemeenten moeten ook gediend kunnen worden door niet-theologen.

Het is jammer dat de Gemeenschapslieden in Duitschland, niet eenvoudig zeggen: »laat de Kerk in waarheid weer belijdende kerk worden, dan ontbinden wij onze »Gemeinschaften". Maar het denkbeeld »een kerkje in de kerk" schijnen zij niet te kunnen loslaten. Zij gevoelen, dat zij het objectieve, wat de Kerk biedt, niet kunnen missen en toch zijn zij zoo gestelijk aangelegd, dat zij ook hun subjectief standpunt niet kunnen laten varen. Als dit anders bij hen was, hoeveel steun zouden zij dan kunnen bieden aan hen die overtuigd zijn, dat in den zwaren tijd dien Duitschland doorworstelt, een Kerk die onder de banier van de belijdenis van den Christus optrekt, alleen redding brengen kan.

Engeland, Een Methodistische Conferentie over den Volkerenbond.

Op eene Conferentie van Methodisten te Grimsby op 16 Juni l.l. gehouden, werd een resolutie aangenomen over den Volkerenbond, die ook daarom van belang is, wijl zij denzelfden geest ademt als een resolutie die in een Duitsche Methodisten-Conferentie te Plauen in Voigtland, aangenomen werd.

Over de Engelsche resolutie schrijft de *Manchester Guardian:*

„De predikant S. Horton uit Londen stelde eene resolutie voor, waarin nogmaals instemming met den Volkerenbond betuigd werd, die naar zijn idee en wezen Christelijk, het eenige middel is, waardoor de volken weder saamgebracht kunnen worden, terwijl de wereldvrede er door bewaard wordt. Maar daartoe wordt vereischt, dat de volken, met welke wij oorlog gevoerd hebben, in dien bond opgenomen worden. Het militairisme is tegen de christelijke belijdenis. De geest van hebzucht heeft zich ook in de groote conferentie van Versailles geopenbaard, en zoo lang de volken zelfzuchtig en hebzuchtig zijn, zullen wij niet tot een Volkenbond volgens de door president Wilson getrokken lijnen, komen. Deze resolutie werd met hartelijke instemming aangenomen."

Uit de Duitsche resolutie halen we het volgende aan:

„De religie van Jezus Christus is bestemd voor alle volken. In overeenstemming daarmede heeft de Methodistische Kerk hare internationaliteit in geheel haar arbeid steeds tot uitdrukking gebracht. Helaas heeft de vreeselijke wereldoorlog, naast andere treurige verschijnselen, ook de uitwerking gehad, dat de banden van Christelijke liefde verbroken werden. Zal dit zoo blijven? De Methodistische kerk, de eenige Evangelische Kerk die onder alle natiën hare leden telt, heeft nu de van God gegeven roeping, te helpen dat de verzoening der volken tot stand komt. Zij moet daarom, over allen twist der volken heen, de menschheid het glorierijke voorbeeld geven van Christelijke eenheid en liefde."

Dit zijn betere woorden dan die van een Zwitersch predikant, welke er voor pleitte, dat het Duitsche volk moest uitgesloten blijven, totdat het erkende, dat het den wereldoorlog veroorzaakt heeft.

Winckel.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Aan de Redactie van *De Heraut.*

Hooggeleerde Heer!

In *De Heraut* van 21 Sept. l. l. schrijft u onder den titel »Verdwijnende Kerken" o. a. dat men wijs deed ook aan deze zeer zwakke kerken haar zelfstandig bestaan te laten, omdat, waar eenmaal zulk een zelfstandig kerkinstituut bestaat, ook de mogelijkheid is van uitbreiding en wasdom", en u wijst op »het besef, dat men op elke plaats een zelfstandige openbaring der kerk behoort te hebben".

Mag ik, in aansluiting daaraan, door eenige plaatsruimte in uw blad te ontvangen, de aandacht van de Geref. Kerkeraden vestigen op den noodtoestand van de zwakke kerk te Elst? Zij bevindt zich in dezelfde omstandigheden als Kootwijk. Zij moet haar vergaderlocaal ontruimen, dat de Herv. Evangelisatievereeniging geheel in gebruik zal nemen. Elst heeft niet eene historie als Kootwijk, maar zij is, evenals deze kerk, thans „eene gemeente onder het kruis" geworden.

In een circulaire is hulp gevraagd voor deze jeugdige, kleine kerk, die voor den Dienst des Woords gecombineerd is met het drie uren verder gelegen Westervoort. Er is voor den bouw ± ƒ 15000 noodig. En nu komen er wel reeds eenige giften binnen, maar nog geen enkele collecte buiten de Classis. De Classis-vergadering achtte het hebben van een eigen kerkje voor Elst een levensquaestie en beval aan, spoedig tot den bouw te besluiten. Maar de schuldenlast zal te zwaar drukken en daardoor ook het hebben van een predikant in combinatie met Westervoort, ja zelfs heel het zelfstandig bestaan van de kerk, in gevaar komen, zoo niet op krachtiger wijze steun wordt verleend.

Elst is de 4e Geref. Kerk in de geheele Over-Betuwe. Moet het Geref. kerkelijk leven hier nu weer geheel verdwijnen? Laat dat worden voorkomen!

Bijke haar spoedig, dat het niet vruchteloos was haar nood bij vernieuwing kenbaar te maken!

Daarvoor mij de gelegenheid te hebben geboden, doet mij u ten zeerste dankbaar zijn.

Hoogachtend,

Uw dw. dn.
S. de Vries.

Hoeveel we in den regel zulke verzoeken niet kunnen opnemen, daar anders elke hulpbehoevende Kerk zich bij ons zou aanmelden, willen we toch bij wijze van uitzondering aan het verzoek van de Kerk te Elst voldoen, omdat het hier een buitengewoon geval geldt.

Kootwijks Scholen.

Aan de Kerken en Particulieren bericht ondergeteekende bij dezen, dat voor Kootwijks Scholen geen collectant het land afreist. Men vergete evenwel niet, dat onze scholen dringend behoefte hebben aan steun, want een zware schuldenlast drukt ons en nu ook moet te Kootwijk een nieuwe school gebouwd.

Vriendelijk verzoeken wij u, ons bij te staan en uwe gave in het vervolg te willen zenden aan ondergeteekende, die, ook nadat hij de Gem. Kootwijk heeft verlaten, toch de belangen van de scholen, als Voorzitter van het Bestuur, blijft behartigen.

Het adres is:

Ds. J. H. Houtzagers,
Velperweg No. 88 Arnhem.

Officieele Berichten.

Classis 's-Gravenhage.

De Raad der Gereformeerde Kerk te 's-Gravenhage bericht, dat de classis 's-Gravenhage D. V. vergaderen zal te 's-Gravenhage op Dinsdag 11 November 1919, gewone tijd en plaats. Punten voor het agendum worden ingewacht vóór Dinsdag 21 October a.s. bij den scriba, Witte de Withstraat 24, 's-Gravenhage.

Namens den Kerkeraad voornoemd,
W. H. L. Kuyk, Scriba.

Classis Klundert.

Vergadering der classis zal gehouden worden D.V. 5 November e.k. Punten voor 't agendum worden ingewacht door de roepende Kerk te Dinteloord.

Namens den Raad der Kerk,
Ds. A. L. Ruys, Praeses.
W. Vogelaar, Scriba.

Dinteloord, 6 Oct. 1919.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

„In de maand Augustus kon ik niet werken, ik was verscheidene dagen afwezig. Verscheidene kwitantiën zijn van ƒ 1 op ƒ 1.25 gegaan, daarover later, maar wil nu reeds veranderen," en dan volgen opgaven van bijdragen die verdubbeld soms vijf maal, of met meer dan 25 pCt. verhoogd zijn, en dan nog 7 nieuwe contribuanten tot een bedrag van ƒ 8.25. En dat voor een niet groote plaats waar reeds vroeger de contributie belangrijk is verhoogd.

Het Comité Groningen heeft eer van zijn werk, door geregeld voeling te houden met zijn correspondenten en agenten.

Voorloopig zal het nu wel weer op de B.B. correspondenten en agenten aankomen in deze provincie, maar uit het bovenstaande blijkt, dat aan deze broeders de zaak uitstekend is toevertrouwd. Mogen dan de inkomsten niet meer met honderden worden vermeerderd, voor een agent een naoogst van ƒ 14.75, waarbij het zeker niet zal blijven, zou voor het geheel een buitengewone verhooging uitmaken.

En dan zoo mogelijk na de ontvangst der contributie een gift voor het aanstaand jubileum. Op 20 October 1920 zal D.V. de Vrije Universiteit veertig jaar bestaan en met minder dan ƒ 50.000 kan zulk een veertig-jarige niet worden vereerd.

ƒ 50.000, alleen bestemd als fonds om de rente te besteden tereinde minvermogende studenten in hun studiekosten te steunen. Studenten, ingeschreven aan de Vrije Universiteit om het even voor welke faculteit ook. Thans worden uit het Studiefonds ondersteund Theologen, Juristen, Litteratoren en zij, die bij de medische faculteit zijn ingeschreven. Moet vooralsnog de Medische faculteit als een „Bijzondere